

ÎNVĂȚĂMÂNTUL MILITAR TIMIȘOREAN

„Ieșind din Piața Unirii spre nord prin strada Török (nume românesc dat de primărie), vom intra într-o altă piață neregulată din care se remarcă singură Școala Specială de Artilerie, clădirea fostei școli de cadeți militare austriece. Școala este așezată în mijlocul unui teren cu plantații și grădini, la periferia orașului, și în nemijlocita apropiere a unei porți de fortăreață despre a cărei glorie vorbesc doar numai câteva rămășițe de cărămidă arsă... În orizont se vede Mehala.” (Virgil Molin – Ghidul orașului Timișoara, 1926)

De fosta zonă militară a Timișoarei situată în vecinătatea actualei Piețe Mărăști mai amintește doar bustul generalului Eremia Grigorescu, ridicat în anul 1928, și fragmentele din zidurile cetății de odinioară păstrate în Parcul Botanic. Clădirea urâtită a Spitalului Municipal (Clinicile Noi), cu greu aduce aminte de somptuosul imobil în care au funcționat Școala de cadeți (K.u.K. Infanterie Kadettenschule), iar ulterior, după Primul Război Mondial, Școala specială a artileriei (pe atunci str. Sf. Ioan nr. 10), așa cum era inscripția de pe frontispiciu.

În demersul nostru de reconstituire a unor pagini din istoria învățământului militar timișorean ne-am bucurat de sprijinul colecționarului **OCTAVIAN LEȘCU**, cel care ne-a pus la dispoziție și cărțile poștale cu care ilustrăm materialul, pentru perioada de până în 1918, dar și de datele oferite în lucrarea apărută la Editura Militară: „Contribuții la istoria învățământului militar din România” (1978), coordonată de general-locotenent Constantin Oprea și general-maior (r) Dumitru Atanasiu.

K.u.K Infanterie Kadettenschule

„Trecând de colțul din nordul pieței la Poarta Vieneză, de acum demolată, ajungem la marginea cartierului Cetate, unde ne apare clădirea impunătoare a școlii militare de infanterie, construită în anul 1902. Clădirea este înconjurată de parcuri în care se află statuia de bronz a regelui (Franz Josef, n.n.). Mergând de-a lungul parcului, în 10 minute, se ajunge în cartierul Francisc, denumire sub care se înțelege comuna Mehala care s-a alipit de oraș de curând. (...)

În anul 1868, prin unificarea diviziilor 17 și 23 de grăniceri, la Timișoara s-a format Divizia 17 de Infanterie, al cărei nume îl poartă și Școala de cadeți, care la început

era de 2 ani și funcționa la etajul I al cazarmii Ferencz Josef (cazarma U, din Piața Mărăști, n.n.). În scopurile școlii, s-a ridicat o nouă clădire, în anul 1871, cu două etaje. Numărul anilor de studii s-a mărit la patru în anul 1875, unindu-se cu elevii de cavalerie. Numărul elevilor a fost stabilit la 100. Organizarea actuală datează de la 1 septembrie 1878, purtând numele de «Școala de cadeți de infanterie Timișoara». În anul trecut a avut 97 elevi și 16 cadre. În anul 1902 s-a mutat într-o clădire modernă cu două etaje, înconjurată de un imens parc. În parc se află statuia regelui.» – scria dr. Samuil Borovszky în 1913, rezumând istoricul școlii militare din Timișoara. Completăm aceste date, cu altele, întrucâtva diferite, oferite de Jozsef Geml, fostul primar al orașului (1914-1919), în „*Alt Temesvarer 1870-1920*” (Timișoara Veche): „În direcția Porții Vieneze spre Mehala se găsește Școala de cadeți de infanterie, cu două clădiri, din care cea veche pe strada fortăreței (azi Gh. Dima, n.n.), iar cea nouă construită în 1902 în grădina școlii. Ambele au două etaje și în urma demolării zidurilor cetății folosesc complexul din spate pentru grădinărit. (...) Școala de cadeți a fost înființată în anul 1867. În anul 1903 a primit o clădire nouă de două etaje cu internat. Aici activează 16 profesori, care instruiesc 95-100 cadeți. În timp, exista aici o școală pentru chelneri, înființată în 1905, cu 2-3 cadre didactice și 15-20 elevi.” Iar Farkaszfolvi Kornel, nota în volumul „*O călăuză prin Timișoara*” (1914): „La capătul străzii (Primăriei, azi Ungureanu, n.n.), în fața noastră se vede Școala imperială și regală de cadeți, în care urmează cursurile 100 de elevi. Mai departe, pe partea dreaptă se află Piața Nándor, cazarma Nandor (Ferdinand, ulterior Regimentul 5 Vânători, azi Facultatea de Artă, n.n.) și cazarma Fejérváry. În cazarma Ferencz Josef, vizavi de școală, se află Batalionul 12 al Diviziei de infanterie 61, în cazarma Nándor se află Batalionul 3 al Diviziei de infanterie 96.” Din „*Timișoara oraș liber regal*”, de Ármiń Barát (1902) aflăm că noul imobil al Școlii de cadeți, a cărei inaugurare fusese așteptată cu nerăbdare, fiind proiectată de Alfred Waerner, inginer constructor militar care a supravegheat și ridicarea sa. În monografia sa din 1934, Franz Binder scria: „*Parcul mare ce se află la Școala de cadeți este amenajat pe locul unui fost bastion al fortăreței. Acolo se află nenumărate coridoare și cazemate subterane, dintre care o parte sunt închise prin zidire, iar altele s-au surpat.*” În apropiere se aflau Școala pregătitoare de artilerie, marea cazarmă de infanterie și cazarma de batalion, construită în 1899.

Școala specială a artileriei

În perioada interbelică, structura rețelei de învățământ militar este influențată de consecințele alipirii noilor teritorii la România Mare, respectiv pierderile teritoriale din 1940. Astfel, în 1919 se înființează liceele militare din Tg. Mureș și Chișinău, iar în 1924 cel din Cernăuți; în 1940, liceele din Tg. Mureș și Cernăuți sunt dislocate la Timișoara.

În 1921 (după informațiile site-ului Statului Major al Forțelor Terestre în ianuarie 1920) se mută la Timișoara, în clădirea fostei Școli de cadeți, Școala

(pregătitoare) de ofițeri de artilerie, pentru ca din 1940 ea să funcționeze la Pitești; de asemenea, Școala de ofițeri de rezervă de artilerie din orașul de pe Bega se mută în 1940 la Craiova.

Durata pregătirii ofițerilor activi avea următoarea structură: școala de ofițeri (2 ani), stagiul în unități de instrucție (un an), Școala specială (de aplicație), de 2 ani pentru artilerie, iar din anul 1932/1933 - școala pregătitoare (București, un an), școala de ofițeri (2 ani), stagiul la unități de instrucție și Școala de aplicație (3 ani); absolvenții școlilor de aplicație puteau obține gradul de căpitan.

Anul I se desfășura între lunile septembrie – iunie, cu două concedii de 10 zile (iarna și primăvara) și un concediu de vară (iulie), urma stagiul în unități, cu grad de plutonier (august și septembrie), iar anul II între septembrie – mai, cu examen de absolvire în iunie și solemnitatea acordării primului grad de ofițer (sublocotenent) în jurul datei de 1 iulie. Clasificarea în promoție era determinantă pentru întreaga carieră. În jurul datei de 21 martie, după modelul francez, elevii din anul II, sărbătoreau 101 zile până la acordarea gradului de ofițer, prezentând un spectacol gen revistă în care satirizau aspecte ale vieții din școală sau chiar ofițerii care îi pregăteau.

Pentru a urma școlile de ofițeri de artilerie și cavalerie, trebuia depusă suma de 12 000 lei, pentru cumpărarea unui cal, care devenea proprietatea ofițerilor; condiția era destul de restrictivă, astfel încât în 1926 Școala de artilerie în loc să aibă 400 de elevi nu a recrutat nici jumătate. Din 1927 se asigura și formarea ofițerilor guarzi de artilerie, cei care se pregăteau pentru cunoașterea, manipularea și conservarea armamentului, munițiilor, trăsurilor și mașinilor pentru tractare sau transport.

La Timișoara, corpul profesoral era format din comandanții corpurilor de armată, diviziilor și unităților și de la Politehnică (pentru matematică, mecanică, rezistența materialelor), printre cei care au predat numărându-se rectorul Victor Vâlcovici, ulterior ministru, matematicianul Mihail Ghermănescu etc. De altfel, în cadrul Politehnicii exista o secție specială pentru formarea ofițerilor. Se mai studiau fizica, chimia, balistica, guri de foc, topografie, hipologia, gaze de luptă, automobilism, corespondența militară, igiena, limbile română, germană și franceză, așa încât nu este de mirare că școala și-a câștigat repede faima unei instituții prestigioase, rezultând promoții cu o pregătire temeinică; însușirile de prim ordin pentru un artilerist erau promptitudinea și exactitatea. Absolvenții aveau rezultate foarte bune și la Școala superioară de război (București). Latura practică consta în deplasarea la distanțe de 1-2 etape de marș de oraș, executându-se aplicații tactice cu trageri, uneori în cooperare cu Școala de ofițeri de infanterie din Sibiu. Școala de aplicație de artilerie funcționa lângă cea de ofițeri, formând un complex școlar puternic, cu o bună bază materială, adesea comună, și un corp de cadre select.

De asemenea a existat și Școala de ofițeri de rezervă, cu durata de un an, cu un program similar cu acela la Școlii de ofițeri activi; aici se înregistrau numeroși candidați, cei care nu reușeau urmând stagiul militar, fără a mai putea deveni ofițeri; absolvenții puteau fi admiși, în limita locurilor, în anul II al Școlii de ofițeri activi. În 3 mai 1931, cele două școli au fost vizitate de regele Carol II, ele fiind conduse atunci de colonelul Mitrea, respectiv colonelul Carlaonț. În primul deceniu de existență, la un moment dat, Școala de ofițeri activi a fost condusă de colonelul Pavel Ion (Pion) Georgescu, profesor de balistică la Politehnică, „un intelectual în înțelesul strict al

cuvântului, drept și cult, de altfel un cunoscut poet, îndrăgit de toată lumea”, așa cum este prezentat de un fost elev din anii 1926-1927 (www.domasnea.com). Printre absolvenți s-a numărat și liderul comunist Emil Bodnăraș (1927), viitorul ministru al Apărării (1947-1955); în 1979, la Timișoara se va ridica un bust al fostului elev. O experiență neplăcută a trăit, în 1939, scriitorul I.D. Sârbu, elev al Școlii de ofițeri de rezervă (vezi interviul acordat doamnei Doina Popa și publicat în revista „*Orizont*” din 7 martie 1974), fiind mutat apoi la Craiova.

Tot în oraș a funcționat și școala de subofițeri potcovari, iar unele surse pomenesc de o școală de bucătari.

Pentru comandantul *Liceului militar „Mihai Viteazul”* din Tg. Mureș, 1 septembrie 1940 este ziua de doliu, în care instituția îmbrăca haina cernită, fiind nevoită să ia calea pribegiei și să se mute la Timișoara. O întâmplare inedită ne-a fost relatată de domnul Petru Botiș: după rebeliunea legionară din ianuarie 1941, în semn de protest, un grup de 10-12 elevi ai liceului militar au constituit o frăție de cruce legionară. Au fost arestați, iar în urma procesului care s-a întins până la începutul anului următor s-au pronunțat condamnări grele la închisoare, chiar de 15 ani. Între 1945-1947, dintre liceele militare a mai funcționat doar cel de la Mănăstirea Dealu.

VALI CORDUNEANU